

İNSANI TEMEL ALAN TIP ANLAYIŞI ÇERÇEVESİNDE TIP VE RESİM SANATI



PROF. DR. NÜKET ÖRNEK BÜKEN
Hacettepe Üniversitesi
Tıp Fakültesi
Deontoloji-Tıp Etiği ve Tarihi AD
buken@hacettepe.edu.tr

Hacettepe Üniversitesi Biyoetik Merkezi konferanslarının ilki Nisan ayında gerçekleştirildi. Merkezin konduğu Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etiği AD Başkanı Prof. Dr. Şefik Görkey'di.

İnsanı Temel Alan Tıp Anlayışı Çerçevesinde Tıp ve Resim Sanatının konu edildiği konferans oldukça ilgi çekiciydi.

"Medical Humanities" 1970'li yıllarda Amerika Birleşik Devletlerinde, Tıp Fakülteleri eğitim programlarında önceki yıllarda var olan "tıp tarihi disiplinine" tıp etiğinin yanı sıra sanatın çeşitli dallarını, özellikle edebiyatı da ekleyerek geliştirilen ve "entelektüel ve daha insancıl hekim yetiştirmeyi amaçlayan" bir anlayış ve disiplindir. Bu yaklaşım, sözü edilen tarihten günümüze, ABD'deki Tıp Fakültelerinin programlarında giderek daha ağırlıklı olarak yer almaya başlamıştır. Tıpta insan bilimleri alanında mezuniyet öncesi tıp eğitiminde sürdürülen çalışmaların yanı sıra başta ABD olmak üzere İngiltere, Galler, İskoçya ve Avustralya'da mezuniyet sonrası yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim programları da başlatılmıştır. Tıpta insan bilimleri, insanın sağlık, hastalık, sağlık hizmeti ve hasta-hekim ilişkisi özelinde davranışlarının anlamını irdeleyen ve deneyimlerini kaydeden tarih, edebiyat, sanat, felsefe, etik, hukuk, antropoloji, sosyoloji ve teoloji alanındaki çalışmaları içermektedir. Ancak bu alanın tarihsel gelişimine bakıldığında biyoetik konularının ve bir akademik disiplin olarak biyoetiğin sürece katkılarının öncü katkılar olduğu söylenebilir. Bu bağlamda HÜ Biyoetik

Merkezi'nin ilk konferansının İnsanı Temel Alan Tıp Anlayışı Çerçevesinde Tıp ve Resim Sanatı olması anlamlıdır.

HÜTF'de Tıpta İnsan Bilimleri ve İyi Hekimlik Uygulamaları Eğitiminin başlaması, 2004-2005 öğretim yılında olmuştur. Tıp ve Sanat teması da bu bağlamda o yıldan beri Dönem I öğrencileri tarafından interaktif olarak çalışılmaktadır. Tıp eğitiminde çeşitli değer, tutum, davranış ve becerilerin kazandırılmasına yönelik uygulamaların eğitim programları içindeki paylarının artırılarak yapılandırılması her geçen gün daha da önemli hale gelmektedir. Bu bağlamda HÜTF'nin ülkemizde öncülüğünü yaptığı İyi hekimlik uygulamaları, iletişim becerileri temelinde tasarlanmış, mesleki becerilerin ve muayene becerilerinin kazandırılacağı, etik ve profesyonel değerlerin tartışılacağı, klinik ziyaretlerin yapılacağı, tıpta insan bilimleri (tarih, dil, hukuk, sanat, felsefe) ilişkilerinin araştırılacağı, klinik karar verme süreçleri ve kanıt dayalı tıp çalışmalarının değerlendirileceği uygulamalarla desteklenip zenginleştirilen bir program olarak 8 yıldır sürdürülmektedir. HÜTF Tıp Tarihi ve Etiği AD da bu programa uygulanmaya başladığı ilk yıldan beri yapısal, fikrîsel, yönetsel ve uygulamaya dönük katkı sunmaya devam etmektedir.

Prof. Dr. Şefik Görkey sunumunda söz konusu yaklaşımın öncülerinden olan ve kendisinin

de bir süre gözlemci öğretim üyesi olarak bulunduğu Texas Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde verilen ve interaktif olarak yürütülen derslerden söz etti. Bazı üniversitelerde "medical humanities" adı altında yüksek lisans ve doktora eğitimi veren enstitülerin oluşturulmuş olması ve bu enstitülerin tıp etiği ve tıp Tarihinin yanı sıra, "tıbbi antropoloji", "tıp ve teoloji", "tıp ve sanat", "tıp ve edebiyat" konularında gerek lisans gerekse yüksek lisans ve doktora derslerine yer vermeye başlamaları önemlidir. Bu yaklaşımın temel hedefi, günümüzde tıp alanında ulaşılan inanılmaz bilgi birikimi / yükü ve yine tıp alanında giderek organ ve doku boyutuna inen uzmanlaşma ile hastanın "insan" boyutunun giderek dikkatten kaçması, hekim-hasta ilişkisinde hastanın öncelikle insan olarak algılanmasının atlanarak bir organ veya doku olarak değerlendirilmeye başlamasına bir tepki olarak, yukarıda sözü edilen disiplinler arası çalışmalar ve sanat yaradımı ile hastanın kendi dünyası ve değerleri ile "bir bütün olarak", "bir insan olarak" değerlendirilmesi, bunun hekimlere ve hekim adaylarına hatırlatılmasının amaçlanmasıdır.

Prof. Dr. Şefik Görkey'in ifade ettiği gibi bu bağlamda, "tıp ve sanat" alanında, günümüze kadar ağırlıklı olarak edebiyat kullanılmış, bu amaçla genelde Amerikan ve İngiliz edebiyatı olmak üzere dünya edebiyatındaki hekim hasta ilişkisine yönelik

diyaloglar, hastalık (özellikle ruhsal bozukluk) tasvirleri ile ilgili metinlerden yararlanılmıştır. Resim sanatının bu amaçla kullanılması görece olarak daha azdır. Bu konuda iki yaklaşım görülmüştür;

- Bir sanat eserini sistematik ve sanat tarihi disiplini çerçevesinde incelemek yolu ile, hekim adayına, tıbbi bulguları daha yavaş, telaşsız, eleştirel ve sorgulayıcı yaklaşımla inceleme alışkanlığının kazandırılması,

- Sanat eserlerinde betimlenen tıbbi bulgular, çeşitli hastalıklar, salgınlar, hekim hasta ilişkisi tasvirleri ile veya bir başka deyişle sanat yolu ile hekim adaylarında empati oluşturulması.

Prof. Dr. Şefik Görkey sunumunda, Nisan - Ağustos 2011 tarihleri arasında misafir öğretim üyesi olarak bulunduğu Texas Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Alanında İnsan Bilimleri Enstitüsü'nde geliştirdiği, geç Ortaçağ'da Giotto ile başlayan Avrupa resim sanatı geleneğinin, gerek "geleneksel didaktik Avrupa eğitim yöntemi", gerekse "interaktif Amerikan eğitim yöntemi" ile yukarıda sözü edilen öğrenim hedefleri çerçevesinde tıp fakülteleri lisans ve yüksek lisans / doktora programlarında nasıl yer alabileceği konusunda önerilerde bulunarak, konuyu tartışmaya açtı.

Bolonya süreci bağlamında ders programını yeniden revize eden HÜTF Tıp Tarihi ve Etiği AD Öğretim üyeleri olarak önümüzdeki yıl vermeyi planladığımız seçmeli derslerin içerisinde Tıp ve Sanat vurgusunu edebiyat ve sinemada hekim temsilleri ile vermeyi planlamıştık. Bu bağlamda resim sanatının da nasıl kullanılabilirliği konusunda bize yeni bir pencere açan Sayın Görkey'e hem Anabilim Dalımız hem de Biyoetik Merkezimiz adına yeniden teşekkür ediyoruz.

Konferansın 2.sini heyecanla bekliyoruz...

